

Szőke Éva - Kéry Ágnes - Lemberkovics Éva

Farmakognózia

Növényi drogok farmakobotanikai
és fitokémiai vizsgálata

Semmelweis Kiadó

SEMMELWEIS EGYETEM
GYÓGYSZERÉSZTUDOMÁNYI KAR

Farmakognózia Intézet

FARMAKOGNÓZIA

**Növényi drogok farmakobotanikai
és fitokémiai vizsgálata**

átdolgozott kiadás

Szerkesztette:

Dr. Szóke Éva
Dr. Kéry Ágnes
Dr. Lemberkovics Éva

Simmelweis Kiadó

www.semmelweiskiado.hu

B u d a p e s t , 2 0 0 9

Írta:

Dr. Balázs Andrea tudományos munkatárs
Bányai Péter egyetemi gyakornok
Blazics Balázs központi gyakornok
Ditrői Kálmán tudományos munkatárs
Dr. Kéry Ágnes egyetemi docens
Dr. Kursinszki László egyetemi docens
Dr. Lemberkovics Éva egyetemi tanár
Dr. Marczal Gabriella tudományos tanácsadó
Szarka Szabolcs egyetemi gyakornok
Dr. Szőke Éva egyetemi tanár
Dr. Then Mária tudományos főmunkatárs

Budapest, 2009.

Lektorálta:

† **Dr. Petri Gizella** professor emeritus, Semmelweis Egyetem
† **Dr. Babos Károly** egyetemi docens, Eötvös Lóránd Tudományegyetem
Dr. Ludányi Krisztina tudományos főmunkatárs, Semmelweis Egyetem

© SOTE Farmakognózia Intézet, 2009, 2015

Az e-könyv alapja: FARMAKOGNÓZIA - Növényi drogok farmakobotanikai és fitokémiai vizsgálata - átdolgozott kiadás.
(Szerkesztette: Dr. Szőke Éva, Dr. Kéry Ágnes, Dr. Lemberkovics Éva) 2009-es kiadása. (ISBN 978 963 9879 51 5)

e-ISBN 978-963-331-132-5

A könyv és adathordozó (legyen az e-könyv, CD vagy egyéb digitális megjelenés) szerzői jogi oltalom és kizárólagos kiadói felhasználási jog alatt áll. Az e-könyv kódrendszer – DRM, avagy digitális másolásvédelem – feltörése bűncselekmény!
Bármely részének vagy egészének mindennemű többszörözése kizárólag a szerkesztők, a szerzők és a kiadó előzetes írásbeli engedélye alapján jogszerű.

	Simmelweis Kiadó
	1089 Budapest, Nagyvárud tér 4.
	www.semmelweiskiado.hu

A kiadásért felel Táncos László, a Semmelweis Kiadó igazgatója
Borító: Táncos László
Szedte és tördelte: Békésy János
SKD: 216

TARTALOM

Előszó	1	
ÁLTALÁNOS VIZSGÁLATOK		
A növényi drogok vizsgálatának előkészítő műveletei	5	
A drog fogalma, szárítás, aprítás.	7	
Extrakció	9	
Növények, drogok szkrin- (szűrő-) vizsgálata	17	
Növényi drogok általános vizsgálómódszerei	23	
Növényi drogokkal kapcsolatos általános követelmények	25	
A drogok vizsgálata	26	
Azonossági vizsgálat	26	
<i>Makroszkópos vizsgálat</i>	26	
<i>Mikroszkópos vizsgálat</i>	27	
<i>Termikus vizsgálati módszerek</i>	32	
<i>Elválasztástechnikai módszerek és alkalmazásuk a fitokémiában</i>	33	
Tisztasági vizsgálat	55	
Tartalmi meghatározás	59	
RÉSZLETES VIZSGÁLATOK		
Szénhidráttartalmú drogok vizsgálata	63	
Szerves és szervetlen növényi savakat és származékaikat tartalmazó drogok vizsgálata	81	
Zsíros olajok vizsgálata	95	
Fenolglükozidokat, kumarinokat és flavonoidokat tartalmazó drogok vizsgálata	105	
Cserzőanyag- és hidroxifahéjsav-származék-tartalmú drogok vizsgálata	133	
Antraglikozid- és antrakinnonszármazékokat tartalmazó drogok vizsgálata	149	
Balzsamok, gyanták és terpenofenoloidok vizsgálata	165	
Illóolaj-tartalmú drogok vizsgálata	177	
Keserűanyag (szekoiridoid-, szeszkviterpénlakton-, diterpén-) és valepotriát- (iridoid-) tartalmú drogok vizsgálata	219	
Szaponin-tartalmú drogok vizsgálata	229	
Szívre ható glikozidokat tartalmazó drogok vizsgálata	249	
Tropánvázis, ekgonin- és egyszerű piperidinvázis alkaloidokat tartalmazó drogok vizsgálata	263	
Kinolin-, izokinolin- és fenantrénvázis alkaloidokat tartalmazó drogok vizsgálata	283	
Indol-, purin- és egyéb szerkezetű alkaloidokat tartalmazó drogok vizsgálata	301	
Növény-biotecnológiai vizsgálatok	321	
A Ph. Hg. VIII. és Ph. Eur.-ban hivatalos, korábbi fejezetekben nem szereplő, gyógynövény alapú termékekben gyakran előforduló drogok	333	
MELLÉKLETEK		347
<i>A droként felhasznált növényi részek latin és magyar nevei</i>	349	
<i>A drogok minőségére vonatkozó fontosabb kifejezések latinul és magyarul</i>	350	
<i>A magyar és az európai gyógyszerkönyvben hivatalos drogok listája</i>	352	
<i>A magyar és az európai gyógyszerkönyvben hivatalos illóolaj cikkelyek listája</i>	358	
<i>A magyar és az európai gyógyszerkönyvben hivatalos zsíros olaj, zsiradék és viasz cikkelyek listája</i>	359	
<i>A magyar és az európai gyógyszerkönyvben hivatalos tinktúra cikkelyek listája</i>	359	
<i>A magyar és az európai gyógyszerkönyvben hivatalos extraktum cikkelyek listája</i>	360	

<i>A magyar és az európai gyógyszerkönyvben hivatalos por cikkelyek listája .....</i>	360
<i>Növények homeopátiás készítményekhez Ph. Hg. Eur. ....</i>	360
<i>A drogok mikroszkópos szerkezetének táblázatos összefoglalása .....</i>	361
<i>Különböző morfológiai csoportba sorolt példa-drogok keresztmetszete és porpreparátuma .....</i>	367
Laboratóriumi tűzvédelmi rendszabályok	381
Munka- és környezetvédelmi szabályok	383
Irodalom	385

ELŐSZÓ

Az utóbbi évtizedben előtérbe került természetes eredetű anyagokkal, gyógynövényekkel kapcsolatos ismeretanyag oktatása új szempontokkal bővül az európai harmonizáció, valamint a megújuló hazai szabályozási rendszer következtében. Fel kell készülnünk a szakterületünk oktatásába eddig is belefoglalt egyes irányzatok arányeltolására és szükségyszerű elmélyítésére, a XXI. század és az európai integráció elvárásainak megfelelően. Gyógyszerészhallgatóink tudásának meg kell felelni a FIP által meghirdetett *Good Pharmacy Practice* (GPP) irányelveinek is.

Mind az elméleti előadásokban, mind a gyakorlati képzésben törekszünk a szemléletes, logikus gondolkodásra ösztönző, a hallgatók interaktív bevonásával történő oktatásra. A korszerű technikai segédeszközök alkalmazása mellett fontosnak tartjuk a hagyományos értékek és a nyitott, szabad gondolkodás, az empátia és a tudatos önálló kezdeményezés, az algoritmusszerű döntéshozatal és a problémamegoldó képesség fejlesztés egyensúlyának a megtartását.

A gyakorlatok során, a hallgatói *minireferátumok* tartása mellett, az ismeretek feldolgozására egyes tananyagrészeknél előnyben részesítjük a „*Problem Based Learning*” módszer alkalmazását.

A VIII. Magyar Gyógyszerkönyv hatályba lépése megkövetelte a gyakorlati tematika módosítását, illetve új műszeres vizsgálatok (GC, GC-MS, HPLC, LC-MS stb.) bevezetése is szükségessé tette a gyakorlati tankönyv átdolgozását. Ezt egészíti ki az a CD melléklet, melyet mikroszkópos technikával készítettünk az anatómiai, illetve szövettani ismeretek elmélyítésének elősegítésére, szem előtt tartva, hogy a VIII. Magyar illetve Európai Gyógyszerkönyv a dropporok mikroszkópos azonosítását írja elő. Mindez azt a célkitűzésünket szolgálja, hogy az oktatásban nagyobb teret nyissunk a hallgatók önállóságának.

Szóke Éva D.Sc.
egyetemi tanár

